

**Установа адукацыі
«Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Францыска Скарыны»**

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце

_____ А.В. Крук
(подпіс)

_____ 2017 г.

ПРАГРАМА

**ўступных выпрабаванняў па дысцыпліне
«Методыка навучання літаратурнаму чытанню»**

для выпускнікоў устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі па спецыяльнасцях «Беларуская мова і літаратура», «Руская мова і літаратура», «Замежная мова (з указаннем мовы)», «Дашкольная адукацыя», «Музычная адукацыя», «Пачатковая адукацыя», якія паступаюць на скарачаны тэрмін атрымання адукацыі

Гомель 2017

АЎТАР-СКЛАДАЛЬНІК:

А.В. Бразіхіна – дацэнт кафедры беларускай літаратуры, кандыдат філалагічных навук, дацэнт.

Праграма ўступных выпрабаванняў складзена згодна з тыповымі вучэбнымі праграмамі, якія зацверджаны Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь для устаноў, якія забяспечваюць атрыманне сярэдняй спецыяльнай адукацыі.

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

кафедрай беларускай літаратуры (пратакол № 7 ад 23.02.2017 г.);

саветам філалагічнага факультэта
(пратакол № 7 ад 17.03.2017 г.).

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Праграма ўступных выпрабаванняў па дысцыпліне «Методыка навучання літаратурнаму чытанню» прызначана для выпускнікоў устаноў сярэдняй спецыяльнай адукацыі па спецыяльнасцях “Беларуская мова і літаратура”, “Руская мова і літаратура”, “Замежная мова (з указаннем мовы)”, “Дашкольная адукацыя”, “Музычная адукацыя”, “Пачатковая адукацыя”, якія паступаюць на скарачаны тэрмін навучання.

Змест праграмы арыентаваны на падрыхтоўку абітурыентаў да паспяховай здачы ўступных выпрабаванняў.

У выніку здачы ўступных выпрабаванняў абітурыенты павінны прадэманстраваць

веды:

- мэта і задачы вывучэння літаратуры на першай ступені агульнай сярэдняй адукацыі;

- кампаненты зместу вучэбнага прадмета;

- спецыфіка ўспрымання мастацкіх твораў малодшымі школьнікамі;

- этапы і формы арганізацыі вучэбнай дзейнасці на ўроках літаратурнага чытання;

- шляхі аналізу літаратурнага твора;

- метады і прыёмы фарміравання механізму і якасці чытання, спосабаў разумення прачытанага, навыкаў самастойнай работы з кнігай;

- метады і прыёмы развіцця творчых здольнасцей і мыслення вучняў;

уменні:

- арганізоўваць і аналізаваць педагагічную дзейнасць у галіне літаратурнай адукацыі;

- аналізаваць вучэбную і вучэбна-метадычную літаратуру па чытанні і выкарыстоўваць яе для ўласнай прафесійнай дзейнасці;

- правільна арганізоўваць чытацкую дзейнасць вучняў, кіраваць ёю і ацэньваць яе вынікі;

- валодаць сучаснымі метадамі навучання дзяцей першапачатковым навыкам чытання і яго ўдасканаленню; прыёмамі адаптацыі аналізу літаратурнага твора да ўмоў работы ў пачатковай школе; прыёмамі арганізацыі вучэбнай дзейнасці малодшых школьнікаў па засваенні праграмы літаратурнага чытання; сродкамі дыягностыкі і ўдасканалення літаратурнай адукацыі малодшых школьнікаў;

- дэманстраваць здольнасці і жаданне да літаратурна-адукацыйнай і культурна-асветніцкай работы з дзецьмі малодшага школьнага ўзросту і іх бацькамі ва ўстановах рознага тыпу.

Уступныя выпрабаванні па дысцыпліне «Методыка навучання літаратурнаму чытанню» праводзяцца ў форме экзаменацыйных заданняў двух узроўняў складанасці: 6 заданняў – першы ўзровень, 6 заданняў – другі ўзровень па тэмах, прыведзеных у змесце праграмы.

ЗМЕСТ ПРАГРАМЫ

Літаратура як вучэбны прадмет

Мэта і задачы вывучэння літаратуры на першай ступені агульнай сярэдняй адукацыі. Усведамленне вучнямі асаблівасцей мастацкага адлюстравання свету. Выхаванне сродкамі літаратуры грамадзянскіх, духоўна-маральных пачуццяў. Развіццё эстэтычнага вопыту малодшых школьнікаў. Фарміраванне цікавасці да кніг і чытання, пашырэнне кола чытання вучняў, іх начытанасці.

Дзіцячая кніга і яе спецыфіка. Тэматычная і жанравая разнастайнасць твораў дзіцячай літаратуры. Крытэрыі адбору мастацкіх твораў для дзіцячага чытання і вывучэння.

Кампаненты зместу вучэбнага прадмета: літаратуразнаўчыя веды і ўяўленні, чытацкія і моўныя ўменні, мастацкае пазнанне рэчаіснасці, вопыт літаратурна-творчай і мастацка-маўленчай дзейнасці.

Спецыфіка ўспрымання мастацкіх твораў малодшымі школьнікамі. Асаблівасці слухання і чытання літаратурных твораў у раннім школьным узросце.

Актуальныя праблемы навучання літаратурнаму чытання ў пачатковай школе. Асноўныя напрамкі ўдасканалення выкладання літаратуры ў пачатковай школе.

Склад вучэбна-метадычнага комплексу для выкладання беларускай літаратуры: вучэбная праграма, вучэбныя кнігі для чытання, працоўныя кнігі-сшыткі, навукова-метадычная літаратура для настаўніка, дыдактычныя матэрыялы.

Арганізацыя навучання літаратуры ў пачатковай школе

Структура і асаблівасці арганізацыі адукацыйнага працэсу па літаратуры на першай ступені сярэдняй адукацыі. Улік узроставых асаблівасцей навучэнцаў, узроўню іх літаратуразнаўчай кампетэнцыі.

Змест навучання літаратуры: слуханне, чытанне і аналіз твораў, уласная літаратурная творчасць.

Фарміраванне літаратурных ведаў і чытацкіх уменняў вучняў, неабходных для аналізу і ацэнкі літаратурных твораў.

Атрыманне элементарных звестак літаратуразнаўчага характару. Практычнае засваенне літаратуразнаўчых паняццяў.

Этапы працы над мастацкім творам. Мэты, змест работы, папярэдняе чытанне мастацкага твора. Арганізацыя і правядзенне першаснага ўспрымання тэксту. Успрыманне, выяўленне, усведамленне і ацэнка зместу і сэнсу мастацкага твора. Змястоўны і моўны аналіз мастацкага твора. Чытацкія ўменні малодшых школьнікаў.

Сувязь выкладання беларускай мовы і літаратуры. Фарміраванне і развіццё на ўроках літаратурнага чытання маўленчых уменняў і навыкаў чытання, слухання. Пашырэнне і ўзбагачэнне слоўнікавага запасу вучняў на

матэрыяле чытання, фарміраванне ўменняў звязнага выкладання думак, развіццё культуры мовы вучняў.

Арганізацыя літаратурна-творчай дзейнасці ў сувязі з чытаннем. Першыя крокі літаратурнай творчасці (сачыненне скарагаворак, загадак, невялікіх казак і займальных гісторый).

Праблема пазакласнага дадатковага чытання па літаратуры. Методыка пазакласнага чытання. Пашырэнне чытацкага кругагляду вучняў, фарміраванне чытацкай самастойнасці, прывіццё цікавасці да чытання кніг, часопісаў, газет, выхаванне актыўных чытачоў.

Планаванне ўрокаў класнага і пазакласнага чытання. Структура ўрока чытання ў пачатковай школе.

Выкарыстанне на ўроках класнага і пазакласнага чытання розных відаў мастацтва (жывапіс, музыка, кіно).

Вывучэнне мастацкіх твораў у жанрава-радавой спецыфіцы

Дыферэнцыраваны падыход да вывучэння твораў розных жанраў. Знаёмства з асаблівасцямі розных жанраў літаратурных твораў (загадкі, скарагаворкі, прыказкі, казкі, легенды, быліны, апавяданні, аповесці, байкі, вершаваныя творы). Методыка вывучэння твораў вуснай народнай творчасці малых жанраў. Складанне тэматычных падборак загадак, прыказак, прымавак.

Арганізацыя вывучэння былін. Класіфікацыі казак. Асаблівасці методыкі чытання і аналізу народных казак і казак народаў. Фарміраванне адпаведных уменняў.

Вывучэнне літаратурных казак рускіх і замежных аўтараў. Асаблівасці методыкі чытання і аналізу баек. Аналіз эпічнага верша і прэзаічнага апавядання. Асаблівасці методыкі чытання і аналізу паэтычных твораў. Літаратурна-педагагічная класіфікацыя вершаваных твораў, якія вывучаюцца ў пачатковай школе. Аналіз пейзажнай лірыкі. Асаблівасці працы з гумарыстычнымі вершамі.

Аповяданні. Літаратурна-педагагічная класіфікацыя апавяданняў. Методыка чытання і аналізу буйных твораў.

Прыёмы работы на ўроках літаратурнага чытання

Асноўныя віды дзейнасці на ўроках літаратурнага чытання: чытанне ўголас і моўчкі, беглае і выразнае, выбарачнае і самастойнае; завучванне на памяць вершаў і ўрыўкаў з прозы; слуханне твораў; аналітычная і ацэначная праца над тэкстамі, праца па развіццю вуснай і пісьмовай мовы вучняў.

Віды чытання: чытанне ўголас і моўчкі, беглае і выразнае, выбарачнае і самастойнае. Методыка навучання малодшых школьнікаў правільнаму, усвядомленаму, выразнаму чытання. Разнавіднасці вуснага апавядання. Месца вуснага апавядання ў практычнай рабоце настаўніка. Падрыхтоўка і правядзенне ўступнай гутаркі аб жыцці і творчасці пісьменніка. Складанне анатацый, агляду кніг. Арганізацыя персанальных і тэматычных выставак кніг.

Асаблівасці працы з мастацкім творам у пачатковых класах.

Метад назірання і пастаяннай увагі да элементаў мастацкай формы. Назіранні над выяўленчасцю і выразнасцю слова, кампазіцыйнымі прыёмамі, жанравымі прыметамі вывучаемых твораў.

Віды працы над эпічным тэкстам: складанне плана, пераказы, аналіз эпізоду, вусны аповед пра героя. Методыка навучання розным відам пераказу (падрабязнаму, выбарачнаму, кароткаму). Праца над своеасаблівасцю дзеючых асоб і ідэяй твора. Складанне плана мастацкага твора.

Прыёмы работы над лірычным творам. Выкарыстанне гукапісу пры вывучэнні лірычных твораў.

Супастаўленне, яго віды, методыка правядзення.

Праца з ілюстрацыямі да мастацкага твора. Выкарыстанне рэпрадукцый карцін, кадраў дзяфільмаў або кінафільмаў для арганізацыі працы.

Прыёмы, заснаваныя на дамысліванні, фантазіраванні. Творчы пераказ (ад імя аднаго з герояў, з творчым дадаткам сюжэту), апавяданне паводле наяўнага пачатку тэксту. Славеснае маляванне героя або карціны прыроды. Складанне сцэнарыя па твору, інсцэніраванне эпізоду або невялікага твора, драматызацыі і інш.

Методыка навучання навучэнцаў выкананню работ творчага тыпу. Формы праверкі ведаў. Складанне літаратурных віктарын, крыжаванак і інш.

Пазакласная работа па літаратуры. Складанне праграмы літаратурных святаў.

Асновы выразнага чытання

Роля выразнай мовы настаўніка ў працэсе выхавання і навучання навучэнцаў.

Паняцце пра мастацтва мастацкага чытання. Сродкі выразнасці пры чытанні ўслых (паўза, лагічны націск, тон, тэмп). Тэхніка маўлення. Логіка мастацкага чытання.

Асноўныя прынцыпы выразнага чытання, гаварэння. К.С. Станіслаўскі аб працы над словам. Асноўныя задачы чытальніка і апавядальніка.

Літаратурна-мастацкі і выканальніцкі аналіз твораў. Выяўленне сродкаў выразнага выканання твора.

Асаблівасці чытання твораў вуснай народнай творчасці. Тэхніка чытання былін. Выразнае чытанне, гаварэнне казачных твораў. Патрабаванні да выканання баек. Выразныя сродкі выканання лірычных твораў. Асаблівасці выразнага чытання прозы для дзяцей. Выразныя сродкі выканання гумарыстычных твораў.

Прыёмы навучання выразнаму чытання, паслядоўнасць і ўмовы эфектыўнасці працы. Фарміраванне ўменняў выразнага чытання і апавядання.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

РЭКАМЕНДАВАНАЯ ЛІТАРАТУРА

Асноўная

1. Канцэпцыя вучэбнага прадмета «Літаратурнае чытанне». I ступень агульнай сярэдняй адукацыі.
2. *Воюшина, М.П.* Методика обучения литературе в начальной школе / М.П. Воюшина. – М., 2010.
3. Вывучэнне літаратуры: пытанні метадыкі / Пад рэд. В.У. Івашына. – Мінск, 1980.
4. *Лазарук, М.* Навучанне і выхаванне творчасцю / М. Лазарук. – Мінск, 1999.
5. *Светловская, Н.Н.* Обучение детей чтению: детская книга и детское чтение / Н.Н. Светловская, Т.С. Пиче-оол. – М., 2001.
6. *Яленскі, М.Г.* Інтэгратыўны падыход да навучання беларускай мове і літаратурнаму чытанню // М.Г.Яленскі. – Пачатковая школа. – 2011, № 4.

Дадатковая

1. *Антонана, Н.У.* Літаратурнае чытанне: Кантроль навыку чытання і чытацкіх уменняў вучняў: 1–4 класы / Н.У. Антонава. – Мінск, 2012.
2. *Антонана, Н.У.* Узаемасувязь у навучанні аўдзіраванню і чытанню / Н.У. Антонава // Пачатковая школа. – 2012, № 2.
3. *Івашын, В.У.* З пазіцыі гуманізму: тэарэтыка-метадалагічныя і метадычныя праблемы літаратурнай адукацыі / В.У. Івашын. – Мінск, 1998.
4. Літаратурнае чытанне ў 2 класе / І.А. Буторына. – Мінск, 2012.
5. Літаратурнае чытанне ў 4 класе / Г.А. Галяш. – Мінск, 2010.
6. *Мяжэвіч, В.А.* Пазакласная праца па беларускай мове і літаратуры / В.А. Мяжэвіч, В.А. Буланда. – Мінск, 2007.
7. *Светловская, Н.Н.* Методика внеклассного чтения / Н.Н. Светловская. – М., 1991.
8. *Светловская, Н.Н.* Самостоятельное чтение младших школьников / Н.Н. Светловская. – М., 1980.
9. *Туркевіч, В.М.* Творчасці зярняты залатыя...: метады эцюды настаўніка / В.М. Туркевіч. – Мінск, 1988.